

HEMŞİRELERİN UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Emine ŞENYUVA¹

Özet

Araştırmada, hemşirelerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma, tanımlayıcı-nitel ve nitel araştırma yöntemine dayalı olarak planlanmıştır. Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde yaşayan ve 2011-2012 öğretim yılı bahar döneminde Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından web tabanlı uzaktan eğitim ile yürütülen Hemşirelikte Lisans Tamamlama Programı'na devam eden tüm hemşireler (1015 hemşire), örneklemini ise gelişigüzel örnekleme yöntemi ile seçilen 198 hemşire oluşturmuştur. Araştırmada veriler, Bilgi Formu ve uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile toplanmıştır. Veriler, nitel (içerik analizi) ve nicel (frekans,ki-kare) veri çözümleme teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan hemşirelerin; yaş ortalamaları $39,69 \pm 4,80$ 'dir. Hemşirelerin büyük çoğunluğu (%79,8) evlidir. Hemşireler ağırlıklı olarak üçüncü basamak sağlık hizmetlerinde (%41,9) çalışmakta, klinik hemşire (%35,9) olarak görev yapmakta, 17-22 yıldır (%46) hemşire olarak çalışmaktadır. Hemşirelerin büyük çoğunluğu uzaktan eğitimle verilen bir başka programa/eğitime katılmak istediğini (%91,4) belirtmiştir. Hemşirelerin uzaktan eğitimi öncelikle tercih etme nedenleri, çalışma saatleri/vardiyalı çalışma nedeniyle örgün eğitim programına devam edememe, kendi öğrenme biçimine, öğrenme hızına uygun çalışma ortamı sağlama, aile hayatını sürdürmede kolaylık sağlama olarak sıralanmıştır. Hemşirelerin büyük çoğunluğu hemşirelik bilgi ve becerilerinin uzaktan eğitimde, uygulamaya ve görmeye dayalı etkinliklerle (%83,7) kazandırılabilceğini, hemşirelikteki tüm programların uzaktan eğitimle verilemeyeceğini (%83,8) ifade etmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda; uzaktan eğitim programlarını planlayacak, düzenleyecek ve hazırlayacak olan öğretim elemanları tarafından hemşirelerin bireysel farklılıklarını ve beklentilerini göz önünde bulundurmaya yönelik araştırma ve analizlerin gerçekleştirilmesi ve hemşirelerin sürekli eğitim programları, lisansüstü programların, mezuniyet sonrası sürekli eğitim programlarının, sertifika programlarının, seminer çalışmalarının uzaktan eğitimle verilmesine yönelik çalışmaların başlatılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: uzaktan eğitim, hemşirelikte uzaktan eğitim, uzaktan eğitim ve hemşirelik eğitimi, hemşirelik eğitimi

¹ Dr., İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, e-posta: esenyuva@istanbul.edu.tr

NURSES' VIEW ABOUT DISTANCE EDUCATION

Abstract

In the research, it was aimed at unearthing the views of nurses concerning the distance education. It was a descriptive-quantitative and a qualitative research. The research population was constituted by all the nurses (1015 nurses) who were living in Istanbul and receiving education in the Bachelor's Degree Completion Programme in Nursing carried out as web-based distance education by Atatürk University Distance Education Implementation and Research Center in the 2011-2012 academic year. The sample consisted of 198 nurses who were selected through random sampling and accepted to take part in the research. Data of the research were collected by the Information Form and Semi-Structured Interview Form prepared to determine their views on distance education. Data were analyzed through content analysis and frequency analysis techniques. The youngest nurse to participate in the research was age average was $39,69 \pm 4,80$. them were married (79,8%). nurses were serving in the tertiary healthcare services (41,9%), them were working as clinical nurse (35,9%). Nurses had been working as nurse for 17-22 years (46,0%). All the nurses expressed that they wanted to take part in another programme/education provided through distance education (91,4%). Nurses prefer distance education principally as *"they cannot attend a formal education programme due to their working hours/working in shifts, they can have access to the working environment in conformity to their learning styles and rates, it facilitates their family life*. It was reported that information and skills could be *observing and practicing* in distance education (83,7%). In our study, all nurses expressed that all programmes in nursing can not be given through distance education (83.8%). In conclusion, we recommend that instructors, who will plan, organise and prepare the distance education programmes, carry out researches and analyses to take the individual differences and expectations of nurses into consideration and start working to provide the nurses with continuing education programmes, postgraduate programmes, postgraduate continuing education programmes, certificate programmes through distance education.

Keywords: distance education, distance education in nursing, distance education, nursing education

Summary

Healthcare services which develop rapidly, evolve and become more complicated gradually in today's world entail nurses to be aware of the developments in this respective field, update their institutional knowledge and practical skills, reflect these to their practices, benefit from these information technologies more commonly and adopt the principle of lifelong education. To this end, the most effective and efficient way is to develop continuing education opportunities which will enable nurses to continue their education after the graduation. However, nurses who have certain responsibilities in the workplace and family life may encounter problems in reaching the continuing education opportunities due to the inconvenience of working hours and places. Besides, according to the 2011 data of the Ministry of Health, 124.982 nurses serve in the healthcare institutions in Turkey. It seems that this vast number of nurses cannot update their knowledge and continue their lifelong learning processes by taking part in formal education programmes. Within this context, distance education is of great importance as it enables nurses to overcome such obstacles and have access to continuing education opportunities. Furthermore, knowing the opinions of nurses concerning the distance education plays an essential role in designing, developing, organising and implementing the distance education programmes effectively. This research is of paramount importance in structuring the distance education programmes in nursing and shedding light on the future studies.

In the research, it was aimed at unearthing the views of nurses concerning the distance education. It was a descriptive-quantitative research as it determines some introductory characteristics of nurses and a qualitative research as it analyzes and interprets the views of nurses concerning distance education. The research universe was constituted by all the nurses (1015 nurses) who were living in İstanbul and receiving education in the Bachelor's Degree Completion Programme in Nursing carried out as web-based distance education by Atatürk University Distance Education Implementation and Research Center (ATAUZEM) in the 2011-2012 academic year. The sample consisted of 198 nurses who were selected through random sampling and accepted to take part in the research. Data of the research were collected by the Information Form and Semi-Structured Interview Form prepared to determine their views concerning distance education. In the Semi-Structured Interview Form, the following questions were included: "What is your principal reason for preferring distance education?", "How are the nursing information and skills gained?", "Can all programmes of nursing be given through distance education?". Data were analyzed through qualitative (content analysis) and quantitative (frequency) analysis techniques. After 14 main themes were developed, all the data were analyzed through SPSS package programme. Frequency and percentage of the student representing each one of the categories were calculated.

The youngest nurse to participate in the research was 31 years old while the oldest nurse was 54 years old and their age average was $39,69 \pm 4,80$. 79,8% of them were married. While 41,9 % of the nurses were serving in the tertiary healthcare services, 35,9% of them were working as clinical nurse, 25,3% of them were supervisor nurses and 12,1% of them were education nurses. 46,0% of the nurses had been working as nurse for 17-22 years while 22,3% of them had been working for 11-16 years. 91,4% all the nurses expressed that they wanted to take part in another programme/education provided through distance

education. Nurses prefer distance education principally as *“they cannot attend a formal education programme due to their working hours/working in shifts, they can have access to the working environment in conformity to their learning styles and rates, it facilitates their family life, learning times are determined by the learner, course materials are constantly accessible, it provides nurses with continuing education/lifelong learning opportunities following graduation, it allows colleagues from distant places to interact with learners, specialist and experienced trainers give the distance education in the field of nursing and it is affordable”*. These were the 9 main themes into which reasons of nurses were classified. Findings resembling to those found in the literature were considered as a factor indicating that nurses share certain common reasons for preferring distance education. Besides, globalisation of information and the increase in the importance attached to lifelong education may imply that nurses living and working in different geographical regions of the world can benefit from distance education opportunities in their bachelor’s degree, post-graduate education and postgraduate continuing education activities.

It was reported that nursing information and skills could be acquired under 5 main themes through activities based on *practicing, seeing and practicing, seeing, listening and seeing* in distance education. 5.0 % of the nurses expressed that nursing information and skills could not be acquired in distance education environments. This finding was regarded as a realistic finding which indicates the importance of seeing and practicing in carrying out nursing practices and acquiring nursing skills, is supported by references and reflects the nature, importance and relevant practices of nursing. As it is well-known, practice is an indicator whether the learner has observed properly and has the skill of transforming his/her information into individual or professional experiences. Within this context, the nursing students should be provided with real practice images, animations, visually enriched texts, case studies and documentaries related to the subjects in distance education environments so as to enable them to acquire the relevant theoretical information and skills of nursing. In our study, 83.8 % of all nurses expressed that all programmes in nursing can be given through distance education. This finding shows parallelism with the findings of the studies conducted by Farrell et al., (2007), Smith (2006), Roberts, Brannan and White (2005), Avery et al., (2003). In these studies, nurses stated that postgraduate programmes, postgraduate continuing education programmes, certificate programmes and seminar studies could be given/implemented effectively and efficiently though distance education but not all the education programmes of the nursing. This finding implies that distance education may contribute to the acquisition of theoretical information and skills for nurses but skill acquisition is not possible without practicing. This is considered as a realistic finding which reflects the theoretical information and practicing skills of nursing and is supported by the relevant references.

In conclusion, we recommend that instructors, who will plan, organise and prepare the distance education programmes, carry out researches and analyses to take the individual differences and expectations of nurses into consideration and start working to provide the nurses with continuing education programmes, postgraduate programmes, postgraduate continuing education programmes, certificate programmes and seminar studies through distance education.

Giriş

Günümüz dünyasında hızla değişen, gelişen ve giderek karmaşık bir hal alan sağlık bakım hizmetleri, hemşirelerin bu değişikliklerden haberdar olmasını, kuramsal bilgi ve uygulama becerilerini güncellemesini, uygulamalarına yansıtmasını, bilgi teknolojilerinden daha fazla yararlanmasını ve yaşamboyu eğitimi benimsemesini zorunlu kılmaktadır (Willmer, 2005). Bunun en etkili ve verimli yolu hemşirelerin mezuniyetlerinden sonra da eğitimlerine devam etmelerini sağlayacak sürekli eğitim olanaklarının geliştirilmesidir. Ancak, çalışma ve aile yaşamına ilişkin sorumlulukları olan hemşireler, çalışma saatlerinin ve mekanlarının uygun olmaması nedeniyle sürekli eğitim olanaklarına ulaşmada sorunlar yaşayabilmektedirler (Boz, 2008). Ayrıca Sağlık Bakanlığı'nın 2011 yılı verilerine göre ülkemizde 124.982 hemşire, sağlık kuruluşlarında hizmet vermektedir (Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2010). Bu sayıda hemşirenin örgün biçimde verilecek hizmet-içi eğitim ya da yaygın eğitim programlarına katılarak bilgilerini güncellemeleri, yaşam boyu eğitimlerini sürdürmeleri de pek mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda uzaktan eğitim, hemşirelerin bu engelleri aşması ve sürekli eğitim olanağına sahip olması açısından önemlidir (Atack, 2003; Beldarrin, 2006; McGreal et al., 2006; Taylor, 2003).

Uzaktan eğitim, çok sayıda hemşirenin aynı anda, kısa bir zaman diliminde eğitilmesine, zaman ve coğrafi engelleri aşarak uzaktaki bir programa/üniversiteye ulaşabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu yolla hemşirelerin esnek bir çerçeve içinde yaşamboyu mesleki ve bireysel niteliklerini arttırmaları, geliştirmeleri, çalışarak eğitimlerini sürdürmeleri sağlanabilmektedir. Hemşireler uzaktan eğitimle, görevli oldukları kurumlarda görevlerini aksatmadan, ülke ekonomisine ek yük getirmeden, tam aksine eğitim görürken mesleklerini de sürdürdüklerinden ekonomik bakımdan üretici durumunda kendilerini geliştirme fırsatı bulabilmektedirler (Armstrong, Gesser & Cooper, 2000; Boz & Kurubacak, 2008; Christianson, Teine & Luft, 2002; Mahoney et al., 2005; McGreal et al., 2006; Şenyuva, 2011; Şenyuva & Taşocak, 2007; Taylor, 2003). Beldarrin (2006) ve Atack (2003), hemşirelerin vardiya usulü çalışma koşulları, coğrafi uzaklıklar, zaman sınırlılıkları ve ailesel nedenlerle örgün eğitim programlarına devam edemediklerini ancak uzaktan eğitimin, hemşirelerin eğitimlerini sürdürmelerindeki engelleri ortadan kaldırdığını ve onlara yeni olanaklar sunduğunu ifade etmektedirler. Christianson, Tiene ve Luft (2002), çalışan/çalışarak eğitimlerini sürdürmek, ileri yaşlarda eğitim almak, ailesi ile bir arada olmak isteyen hemşireler için uzaktan eğitimin çok önemli olduğunu vurgulamışlardır. Sit et al. (2005), özellikle çalışan ve ailelerinden uzakta olmak/ayrı yaşamak istemeyen, profesyonel gelişimlerini sürdürmek için sürekli eğitim programlarına katılmak isteyen hemşirelerin, ilgili programların uzaktan eğitim yoluyla verilmesinden çok memnun olduklarını belirlemişlerdir.

Uzaktan eğitim, aynı zamanda kırsal bölgelerde bulunan ve merkezi yerlere ulaşma sorunu yaşayan hemşirelere eğitim olanağı sunduğundan eğitimde fırsat eşitliği de sağlamaktadır. Böylece, eğitime ulaşmada coğrafi bölgeler arasındaki farklılıkları ve bunların yol açtığı sorunları da ortadan kaldırmaktadır (Armstrong, Gesser & Cooper, 2000; Blakeley & Smith, 1998; Carr & Farley, 2003; Christianson, Teine & Luft 2002; Hoeksel & Moore 1994; Holly, 2009; Mahoney et al., 2005; Mallow & Fredricka, 1999; McGreal et al., 2006; Şenyuva, 2012; Taşocak, 2000; Taylor, 2003). Yu ve Yang (2006) , özellikle kırsal kesimdeki sağlık merkezlerinde çalışan hemşirelerin şehir merkezinde çalışan hemşirelere oranla uzaktan eğitimin gerekliliği konusunda daha olumlu bir tutum içinde olduklarını, kırsal kesimlerde

çalışan hemşirelerin dergi, kitap vb. kaynaklara yeterince ulaşamamaları nedeniyle uzaktan eğitim ile verilen sürekli eğitime olan taleplerinin çok daha fazla olduğunu belirlemişlerdir. Moore ve Hart (2004), uzaktan eğitimle verilen hemşirelik programlarının; kırsal bölgelerde ve dönüşümlü vardiya usulü çalışan, geleneksel eğitime ulaşamayan hemşirelere yüksek eğitim olanakları sunduğunu saptamışlardır.

Hemşirelere sağladığı bu olanaklar kapsamında uzaktan eğitim; Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya, Avustralya ve diğer gelişmiş ülkelerde temel eğitim programlarında yer alan herhangi bir dersin içeriğindeki yenilikleri kazandırmayı amaçlayan dar kapsamlı bir programdan lisansüstü programlara, mezuniyet sonrası sertifika programlarına kadar tüm düzeylerdeki programlarla hemşirelerin hem temel eğitimlerinde hem de sürekli eğitimlerinde uygulanmaktadır.

Ülkemizde ise, hemşirelik alanında ilk uzaktan eğitim uygulamaları 1993 yılında sağlık meslek lisesi mezunu hemşirelere önlisans diploması kazandırmak amacıyla "Hemşirelikte Önlisans Programı"nın açılması ile başlamıştır. Ancak bu programa 1998-1999 öğretim yılından itibaren öğrenci alınmamakta, sistemde kayıtlı öğrencilerin programı tamamlaması beklenmektedir. Bu programı 2009–2010 öğretim yılında açılan ve web tabanlı olarak yürütülen önlisans mezunu hemşirelere lisans diploması kazandırmak amacıyla düzenlenen "Hemşirelikte Lisans Tamamlama Programı" izlemiştir (<http://atauzem.atauni.edu.tr>). Bu programı da 2011-2012 öğretim yılında açılan İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Uzaktan Eğitim Tezsiz Yüksek Lisans programı izlemiştir (Şenyuva, 2011). 2012-2013 öğretim yılından itibaren de Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü tarafından Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Halk Sağlığı Hemşireliği, Hemşirelik Esasları ve Psikiyatri Hemşireliği alanlarında uzaktan yüksek lisans eğitimleri vermeye başlanmıştır (<http://atauzem.atauni.edu.tr>). Ancak ülkemizde hemşirelik eğitiminde uzaktan eğitime ilişkin çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde; yalnızca önlisans, lisans tamamlama ve yüksek lisans boyutunda olduğu, önlisans, lisans tamamlama programlarının süreklilik arz etmediği, mezuniyet sonrası sertifika programlarına yönelik uzaktan eğitim programlarının ise henüz olmadığı dikkat çekmektedir. Özellikle ülkemizdeki hemşirelik programlarının çeşitliliği (sağlık meslek lisesi, önlisans, lisans ve lisansüstü programı ...) ve uygulama alanlarında bu programlardan mezun hemşirelerin birlikte çalışması vb. nedenler uzaktan eğitimin, hemşirelik eğitim programlarında varolan bu farklılıkları ortadan kaldırması, hemşirelerin yaşam boyu eğitimine yardım edebilmesi açısından önemlidir.

Bu bağlamda; çalışarak eğitimlerini sürdürmek, hemşirelerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin bilinmesi, uzaktan eğitim programlarının etkili bir şekilde tasarlanması, geliştirilmesi, düzenlenmesi ve uygulamaya geçirilmesi açısından önemlidir. Bu araştırma, hemşirelikte uzaktan eğitim programlarının yapılandırılmasına ve ileride yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından önem taşımaktadır.

Amaç

Araştırmada, hemşirelerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Hemşirelerin uzaktan eğitimi öncelikle tercih etme nedeni/nedenleri ortak özellikleri bakımından hangi ana temalar altında toplanabilir?
2. Hemşirelik bilgi ve becerileri uzaktan eğitimde nasıl kazandırılabilir? ortak özellikleri bakımından hangi ana temalar altında toplanabilir?
3. Hemşirelikteki tüm programlar uzaktan eğitim ile verilebilir mi?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, hemşirelerin bazı sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi açısından tanımlayıcı-nicel araştırma, uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin analiz edilmesi ve yorumlanması açısından nitel araştırma desenindedir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde yaşayan ve 2011-2012 öğretim yılı bahar döneminde Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (ATAUZEM) tarafından web tabanlı uzaktan eğitim ile yürütülen Hemşirelikte Lisans Tamamlama Programı'na devam eden tüm hemşireler (1015 hemşire) oluşturmuştur. Örneklemi ise gelişigüzel örnekleme yöntemi ile seçilen ve araştırmaya katılmayı kabul eden 198 hemşire oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından literatür ışığında geliştirilen Bilgi Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile toplanmıştır. Bilgi Formu'nda; hemşirelerin yaşı, cinsiyetini, medeni durumunu, çalıştığı kurumu, çalışma yılını, görevini, uzaktan eğitimle verilen başka programa katılıp katılmamayı isteme durumunu belirlemeye yönelik 7 soru, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu'nda *“Uzaktan eğitimi öncelikle tercih etme nedeniniz nedir?”*, *“Hemşirelik bilgi ve becerileri nasıl kazandırılabilir?”*, *“Hemşirelikteki tüm programlar uzaktan eğitim ile verilebilir mi?”* soruları yer almıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında araştırmacının geçmiş deneyimleri, literatür ve eğitim bilimleri alanında çalışan alan uzmanlarının görüşlerinden yararlanılmıştır.

Uygulamaya hazır hale getirilen görüşme formları hemşirelere çevrimiçi ortamda sunulmuş, uzaktan eğitimi öncelikle tercih etme nedenlerine, hemşirelik bilgi ve becerilerinin uzaktan eğitimle nasıl kazandırılacağına ve hemşirelikteki tüm programların uzaktan eğitimle verilir verilemeyeceğine ilişkin görüşlerini yazmaları istenmiştir. Alınan görüşme formları hemşirelere eklemek ya da çıkarmak istedikleri bilgiler olur düşüncesiyle mail yoluyla tekrar gönderilmiştir. Hemşirelerin bir kısmı gerekli ilaveleri yaparken, bir kısmı bazı bilgileri görüşme formundan çıkarmış, bir kısmı ise herhangi bir değişiklik (ilave ya da çıkarma) yapmamıştır. Hemşirelerin kendi ifadeleriyle yazdıkları bu metinler, araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Verilerin Yorumlanması

Araştırmaya 198 hemşire katılmış ve tüm hemşirelerin görüşleri değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen görüşler, araştırmacı tarafından nitel veri çözümleme tekniklerinden içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri literatür doğrultusunda belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek anlaşılır biçimde organize etmek ve yorumlamaktır. Bu amaçla toplanan görüşler önce kavramsallaştırılmış, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenen ve buna göre veriyi açıklayan temalar belirlenmiştir. Temalardaki çeşitli anlamları analiz etmek ve kıyaslamak için hemşirelerin, araştırma sorularına verdikleri yanıtlara göre çalışmanın amacına ilişkin ana temalar oluşturulmuştur. Böylece yapılan nitel analizlerden daha detaylı ve derinlemesine bilgi edinilmeye çalışılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2004). Elde edilen ana temalar, hemşirelerin uzaktan eğitimi öncelikle tercih etme nedeni açısından 9 ana tema, hemşirelik bilgi ve becerilerinin uzaktan eğitimde kazandırılması açısından 5 ana tema altında toplanarak yorumlanmıştır.

Her ana temanın hemşireler tarafından tanımlamalarına ilişkin örneklerde katılımcıların cümleleri aynen kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler, nitel (içerik analizi) ve nicel (frekans) veri çözümleme teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Temaların oluşturduğu 14 ana temanın geliştirilmesinden sonra, bütün veriler SPSS paket programına aktarılmış, her bir ana temayı temsil eden öğrencinin frekansı ve yüzdesi hesaplanmıştır (Özdamar, 2001; Yıldırım & Şimşek, 2004).

Bulgular

Araştırmaya katılan hemşirelerin bazı sosyo-demografik özellikleri, uzaktan eğitimi tercih etme nedenlerine, hemşirelik bilgi ve becerilerinin uzaktan eğitimde nasıl kazandırılabilmesine ve hemşirelikte tüm programların uzaktan eğitimle verilemeyeceğine ilişkin görüşleri tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1: Hemşirelerin Bazı Sosyo-Demografik Özellikleri (n:198)

Sosyo-demografik Özellikler		n	%
Yaş	31-35 yaş	37	18,7
	36-40 yaş	92	46,6
	41-45 yaş	41	20,7
	46-50 yaş	22	11,0
	51 yaş ve üstü	6	3,0
Yaş		39,69±4,80	
Medeni durum	Evli	158	79,8
	Bekâr	40	20,2
Çalışılan birim	Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri	60	30,3
	İkinci Basamak Sağlık Hizmetleri	49	24,7
	Üçüncü Basamak Sağlık Hizmetleri	89	44,9
Çalışılan birimdeki görev	Klinik Hemşiresi	71	35,9
	Süpervisör Hemşire	50	25,3
	Poliklinik Hemşiresi	33	16,7
	Eğitim Hemşiresi	24	12,1
	Servis Sorumlu Hemşiresi/ Servis Başhemşiresi	20	10,1
Hemşire olarak çalışma yılı	3-10 yıl	9	4,5
	11-16 yıl	44	22,3
	17-22 yıl	91	46,0
	23-28 yıl	43	21,7
	29 yıl ve üstü	11	5,5

Araştırmaya katılan hemşirelerin; yaşları minimum 31, maksimum 54 olup yaş ortalamaları 39,69±4,80'dir. Hemşirelerin %79,8'i evlidir. Hemşirelerin %41,9'u üçüncü basamak sağlık hizmetlerinde çalışmakta, %35,9'u klinik hemşire, %25,3'ü süpervisör hemşire, %12,1'i eğitim hemşiresi olarak görev yapmaktadır. Hemşirelerin %46,0'sı 17-22, %22,3'ü 11-16 yıldır hemşire olarak çalışmaktadır. Hemşirelerin %91,4'ü uzaktan eğitimle verilen bir başka programa/eğitime katılmak istediğini belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 2: Hemşirelerin Uzaktan Eğitimi Öncelikle Tercih Etme Nedenlerinin Ana Temalara Göre Dağılımı

Ana Temalar	n	%
1. Çalışma saatleri/Vardiyalı çalışma nedeniyle örgün eğitim programına devam edememesi.	60	30,3
2. Kendi öğrenme biçimine, öğrenme hızına uygun çalışma ortamı sağlaması.	27	13,6
3. Aile hayatını sürdürmede kolaylık sağlaması.	24	12,1
4. Öğrenme zamanlarının öğrenen tarafından belirlenmesi.	23	11,6
5. Ders materyallerine sürekli ulaşma imkanı vermesi.	19	9,6
6. Mezuniyet sonrası sürekli eğitim/yaşamboyu eğitim olanağı vermesi.	15	7,6
7. Farklı yerlerde bulunan meslektaşları/öğrenenlerle etkileşim kurma olanağı vermesi.	13	6,7
8. Uzaktan eğitim ortamlarında hemşirelik alanında uzman ve deneyimli eğitimcilerin yer alması.	11	5,5
9. Ekonomik olması.	6	3,0

Hemşirelerin uzaktan eğitimi öncelikle tercih etme nedenleri doğrultusunda üretilen temalar ortak özellikleri bakımından 9 ana tema altında toplanmıştır (Tablo 2).

Hemşirelerin %30,3'ü (60 hemşire), *çalışma saatleri/vardiyalı çalışma nedeniyle örgün eğitim programına devam edememeleri* nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

“Evli ve çocuk sahibi olmak, aynı zamanda düzenli çalışma saatlerimin olmaması nedeniyle örgün eğitime devam etmem pek de mümkün değil aslında.... Aileme zaman ayırmak, çocuklarla ilgilenmek, zaman ve çalışma koşullarım dikkate alındığında sanırım eğitimimi sürdürmek adına uzaktan eğitim benim için en uygunu....”

“Bizler nöbetli çalışan meslek üyeleri... Hepimizin çalışma saatleri hastaneden hastaneye, birimden birime değişmekte... Aynı saatlerde eğitim ortamında olmamız, eğitime katılmamız mümkün değil. Onun için en uygunu uzaktan eğitim...”

Hemşirelerin %13,6'sı (27 hemşire), *kendi öğrenme biçimine, öğrenme hızına uygun çalışma ortamı sağlaması* nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

“Görsel zekası daha gelişmiş bireylerin öğrenmesini önemli ölçüde destekleyebilecek bir program çalışması. Bunun dışında kişiye istediği zaman, istediği yerde ve hızda öğrenme olanağı tanınması ve yine öğrenmeyi kolaylaştıracak etkenlerden olabilir...”

Hemşirelerin %12,1'i (24 hemşire), *aile hayatını sürdürmede kolaylık sağlaması* nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

“Sınıf ortamında bulunma zorunluluğumun olmaması en büyük avantaj... Yani çalıştığımız için birçok şeyden kısıtlama yapmak zorunda kalıyoruz. Hem bir programa devam edip hem çalışmak hem de evde çocuk falan olduğu için okula gidip bir eğitime devam etmek gerçekten çok zor...”

Hemşirelerin %11,6'sı (23 hemşire), öğrenme zamanlarının öğrenen tarafından belirlenmesi nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

"Biz vardiya usulü çalışan meslek üyeleriyiz. O nedenle en başta zaman sınırlaması olmadığı için ve tabii ki kendi kendine anlayabilme, tartışabilme ve düşünebilme yeteneği kattığı için..."

"Zaman darlığı yaşadığımız bu hayatta, okula gelmeden evden dersi takip etmek birçok işimi kolaylaştırır. Kendi istediğim saatler arasında çalışırım... Derse belli saat aralıklarında devam etmek zorunda kalmam."

Hemşirelerin %9,6'sı (19 hemşire), ders materyallerine sürekli ulaşma imkânı vermesi nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

"Eğitimde zaman ve mekân sınırını kaldırır. Sabah trafik olduğu için dersi kaçırdım gibi sorunum olmaz. Anlamadığım bir konuyu her istediğim zaman tekrar edebilirim. Konudan koptuğumda ara verebilirim. Anladığım yerleri başkaları anlamamış diye defalarca dinlemek zorunda kalmam. Öğrenmenin sorumluluğu tamamen bana ait olur. Olumsuz fizik ortamdan etkilenmem."

Hemşirelerin %7,6'sı (15 hemşire), mezuniyet sonrası sürekli eğitim/yaşamboyu eğitim olanağı vermesi nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

"Uzaktan eğitim yoluyla bilgilerini güncellemek, akademik gelişimlerine devam etmek isteyen ancak çalışma koşulları, aile hayatı nedeniyle örgün eğitim programına devam edemeyen hemşirelere sürekli eğitim programları, sertifika programları, yüksek lisans doktora programları sunularak gelişimleri sağlanabilir..."

Hemşirelerin %6,7'si (13 hemşire), farklı yerlerde bulunan meslektaşları/öğrenenlerle etkileşim kurma olanağı vermesi nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

"Farklı hastanelerde çalışan hemşirelerle uygulama farklılıkları olabilir... Bu sayede fikirlerimi farklı yerlerde yaşayan kişilerle paylaşma fırsatı bulabilirim. Zaman ve yer sınırlaması olmadan bilgi alışverişinde bulunmak oldukça keyifli. Ayrıca ... kişilerin fikirleri ya da ne verdiklerini değerlendirmek açısından önemli diye düşünüyorum..."

Hemşirelerin %5,5'i (11 hemşire), uzaktan eğitim ortamlarında hemşirelik alanında uzman ve deneyimli eğitimcilerin yer alması nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

"... Hemşirelikle ilgili olan kişilerin eğitimde katkısı daha fazla olur diye düşünüyorum. Ayrıca aynı dili konuştuğumuz meslek üyeleriyle iletişim de daha kolay kurulabilir... ya da konuyla ilgili bilgiler daha iyi verilebilir..."

Hemşirelerin %3,0'ü (6 hemşire), ekonomik olması nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

"... maddi yönden ekonomik olması... okula giderken harcanan yol parası yok, barınma sorunu yok ..."

"...kendi ihtiyaçlarımızı kendimiz belirleyip, bunun doğrultusunda karşılamamız söz konusu olabilir..."

Tablo 3: Hemşirelik Bilgi ve Becerilerinin Uzaktan Eğitimde Kazandırılmasına İlişkin Ana Temaların Dağılımı

Ana Temalar	n	%
1. Uygulamaya dayalı etkinliklerle	85	42,9
2. Görme ve uygulamaya dayalı etkinliklerle	81	40,8
3. Görmeye dayalı etkinliklerle	12	6,1
4. Dinlemeye ve görmeye dayalı etkinliklerle	10	5,0
5. Kazandırılmaz	10	5,0

Hemşirelerin hemşirelik bilgi ve becerilerinin uzaktan eğitimde kazandırılması doğrultusunda üretilen temalar ortak özellikleri bakımından 5 ana tema altında toplanmıştır (Tablo 3).

Hemşirelerin %42,9'u (85 hemşire), hemşirelik bilgi ve becerilerin uzaktan eğitim ortamlarında *uygulamaya dayalı etkinliklerle* kazandırılabileceğini ifade etmiştir.

"... önlisans programı zamanında bir aylık stajlar vardı, yazın dersler bittikten sonra yaptığımız... Onun uygulamasında da sorunlar yaşanmıştı ama... En azından bu stajlarda öğrendiklerimizi bir ay içinde uygulama şansı olursa bilgilerimizi de bu sayede pekiştirme şansı olur çalışanlar için..."

"... bence bu tür eğitimlerde sadece görsellik yetmez... En azından bir uygulama yapılırken görmelisin ya da bizzat kendin uygulamalısın... Ancak o zaman öğrendiğin o konuyu özümseyebilir, uygulamalarında kullanabilirsin..."

Hemşirelerin %40,8'i (81 hemşire), hemşirelik bilgi ve becerilerin uzaktan eğitim ortamlarında *görmeye ve uygulamaya dayalı etkinliklerle* kazandırılabilceğini ifade etmiştir.

"Benim için bilgiyi kazanmanın en önemli yolu o bilgiyi ya da uygulamayı görmek... Ya da o uygulamanın asıl yapıldığını izlemek... bunu izledikten sonra ise direkt bir hasta üzerinde uygulamak... İşte o zaman bütün bilgiler çok daha kullanılabilir hale gelecektir..."

Hemşirelerin %6,1'i (12 hemşire), hemşirelik bilgi ve becerilerin uzaktan eğitim ortamlarında *görmeye dayalı etkinliklerle* kazandırılabilceğini ifade etmiştir.

"Uzaktan eğitim ortamlarında hemşirelik bilgilerine ve uygulamalarına ilişkin görsel öğelerin kullanıldığı gerçek uygulama görüntülerinin yer alabilir... Animasyonlar kullanılabilir... Hastanelerde yapılan çekimlerin gösterilmesi olabilir... Bu öğeler öğrenenler için bilginin daha kalıcı olmasını, ... , bilgilerin tüm ayrıntıları ile vurgulanmasını, aynı uygulamalara ilişkin farklı uygulamaların izlenmesini sağlayabilir ..."

Hemşirelerin %5,0'i (10 hemşire), hemşirelik bilgi ve becerilerin uzaktan eğitim ortamlarında *dinlemeye ve görmeye dayalı etkinliklerle* kazandırılabilceğini ifade etmiştir.

"Kuramsal bilgiler detaylı bir şekilde anlatılıyor, animasyonlarla, filmlerle desteklenerek gösteriliyorsa uygulama kısmını da kişi kendisi çalıştığı kurumda yapabilir..."

Hemşirelerin %5,0'i (10 hemşire) ise, hemşirelik bilgi ve becerilerin uzaktan eğitim ortamlarında kazandırılmayacağını ifade etmiştir.

"Hemşirelik kuramsal bilginin yanında uygulamalı eğitimi gerektirmektedir. Özellikle de sağlık meslek lisesi mezunu olmayan hemşire adaylarının, hiçbir bilgiye, beceriye sahip olmadan, hasta ile birebir iletişim kurmadan uzaktan hemşirelik eğitimini almalarının"

mümkün olmadığını düşünüyorum... Ayrıca hemşirelik eğitimi kuramsaldan çok uygulamanın, iletişimin ön plana çıktığı bir alan. Uzaktan eğitim insanlarla, hastalarla olan iletişimi ve yaklaşımı daha sonraki zamanlarda zorlaştırabilir. Bu yüzden, temeli bütüncü yaklaşıma dayalı olan bu alanda bilgisayardan çok kişilerle içiçe tartışarak öğrenmek söz konusudur.”

Tablo 4: Hemşirelerin Hemşirelikteki Tüm Programların Uzaktan Eğitimle Verilebileceğine İlişkin Görüşleri

Hemşirelik Eğitimindeki Tüm Programlar Uzaktan Eğitimle	n	%
Verilebilir	32	16,2
Verilemez	166	83,8
Toplam	198	100,0

Hemşirelerin %16,2'si (32 hemşire) hemşirelikteki tüm programların uzaktan eğitimle verilebileceğini ifade etmiştir (Tablo 4).

“Uzaktan eğitim ortamlarında hemşirelere, kuramsal bilgi ve becerilerini güncelleyebilecekleri hizmet içi eğitim programları, sürekli eğitim programları, sertifika programları, yüksek lisans doktora programları sunulabilir... Çünkü bu programlara devam eden hemşireler temel eğitimlerini almış, belli seviye beceriye sahip meslek üyeleridir... Bilgilerini güncellemek, bireysel ve mesleki gelişimlerini sürdürmek amacıyla uzaktan eğitim programları düzenlenebilir... ve hemşireler bu programlara katılabilir...”

Hemşirelerin %83,8'i (166 hemşire) hemşirelikteki tüm programların uzaktan eğitimle verilemeyeceğini ifade etmiştir (Tablo 4).

“Hemşirelik mesleğine aday kişilerin yetiştirilmesi ve mesleğe ilişkin hiçbir bilgi ve becerisi olmayan kişilerin, mesleği uzaktan eğitim ortamlarında öğrenebilmesi oldukça zordur... Bu nedenle bence lisans programlarında uygulanması söz konusu bile olamaz...”

Tartışma

Araştırmaya katılan hemşirelerin büyük çoğunluğu çalışma saatleri/vardiyalı çalışma nedeniyle örgün eğitim programına devam edememeleri, kendi öğrenme biçimine, öğrenme hızına uygun çalışma ortamı sağlaması, aile hayatını sürdürmede kolaylık sağlaması, öğrenme zamanlarının öğrenen tarafından belirlenmesi ders materyallerine sürekli ulaşma imkânı vermesi nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Adams ve Timmis (2006) yaptıkları araştırmada, hemşireler, örgün eğitim programına katılmak amacıyla okula gelmek için harcanan zamanda, gereksinim duyulan eğitimlerin uzaktan eğitim yoluyla alınabileceğini vurgulamışlardır. Yu ve Yang (2006), özellikle kırsal kesimdeki sağlık merkezlerinde çalışan hemşirelerin şehir merkezinde çalışan hemşirelere oranla uzaktan eğitimin gerekliliği konusunda daha olumlu tutum içinde olduklarını, uzaktan eğitimle sunulan hizmetiçi eğitim programlarına olan taleplerinin çok daha fazla olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca hemşirelerin büyük çoğunluğunun uzaktan eğitimi, özgürce kendi çalışma zamanlarını seçebilmesi, çalışma sırasında karşılaştığı problemlerin çözümünde sınıf

arkadaşları ve eğitimcilerle çevrimiçi etkileşim sağlaması, ailesi ile birlikte yaşayabilmesine fırsat vermesi nedeniyle tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Halter, Kleiner ve Hess (2006), Sit et al. (2005), Mahoney et al. (2005), Christianson, Tiene ve Luft (2002), Daugherty ve Funke (1998), hemşirelerin uzaktan eğitimi; çalışarak eğitimlerine evden ya da işyerlerinden devam etmelerine fırsat vermesi, kendi öğrenmelerinde sorumluluk almalarını ve kendi öğrenme hızlarına göre çalışabilmelerini sağlaması, kendi çalışma zamanlarını belirleyebilme esnekliği vermesi, aile hayatını sürdürmede kolaylık sağlaması nedeniyle tercih ettiklerini saptamışlardır. Mollaoğlu ve Atalay (1994) tarafından ülkemizde Hemşirelikte Önlisans Programı'na katılmış hemşirelerle yapılan araştırmada da hemşirelerin; mesleğin statüsünü arttırarak mesleğin toplumsal saygınlığını arttırmak, mesleki bilgilerini yenilemek ve arttırmak, bakımın kalitesini arttırmak, eğitimi standartlaştırmak, derecelerini - kadrolarını yükseltmek, maaşlarını arttırmak için programa katıldıklarını ifade ettikleri belirlenmiştir. Literatürde yer alan bu araştırmalarla benzerlik gösteren bulgular, hemşirelerin uzaktan eğitimi tercih etme nedenlerine ilişkin benzer görüşlere sahip olduklarını gösteren bir bulgu olarak değerlendirilmiştir.

Hemşireler, mezuniyet sonrası sürekli eğitim/yaşamboyu eğitim olanağı vermesi nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Şenyuva (2012), Beldarrin (2006) ve Atack (2003), uzaktan eğitimin hemşirelerin mezuniyet sonrası eğitimlerini sürdürmelerini desteklediğini vurgulamışlardır. Mahoney et al. (2005), Avery et al. (2003), Carr ve Farley (2003), Daugherty ve Funke (1998), hemşirelerin lisansüstü eğitim programlarında, mezuniyet sonrası sürekli eğitim programlarında/etkinliklerinde uzaktan eğitimi tercih ettiklerini belirlemişlerdir. Mueggenburg (2003), hemşire eğitimcilerin uzaktan eğitimi, hemşirelerin çalışma saatlerinin düzenli olmaması nedeniyle eğitim gereksinimlerini karşılamada bir yol ve hemşireleri tamamlama programlarına çekmek için önemli bir araç olarak gördüklerini belirlemiştir. Bu bulgu da, bilginin küreselleşmesi, bilgiye ulaşmanın anlam kazanması ve yaşamboyu eğitime verilen önemin artması nedeniyle günümüzde farklı coğrafi bölgelerde yaşayan ve çalışan hemşirelerin lisans ve lisansüstü eğitimlerinde, mezuniyet sonrası sürekli eğitim etkinliklerinde uzaktan eğitimin kullanılabileceğinin farkında oldukları şeklinde değerlendirilmiştir.

Hemşirelerin çoğunluğu farklı yerlerde bulunan meslektaşları ile etkileşim kurma olanağı vermesi, uzaktan eğitim ortamlarında hemşirelik alanında uzman ve deneyimli eğitimcilerin yer alması nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu bulguları, Halter et al. (2006), Thurmond ve Wambach (2004), Atack ve Rankin'in (2002) araştırmalarındaki, eşzamansız uzaktan eğitimle verilen derslerde diğer öğrenenlerle daha yoğun etkileşime giren hemşire öğrenenlerin öğrenme algısının yüksek olduğunu, hemşirelerin uzaktan eğitim ortamlarında eğitimciler ve diğer öğrenenlerle iletişim kurmayı istediklerini belirttikleri bulguları desteklemektedir. Hemşirelerin, diğer öğrenenlerle eşzamanlı ya da eşzamansız olarak etkileşim kurmaları, onların düşünce alışverişinde bulunmaları, farklı bakış açıları kazanmaları, farklı uygulamalara ilişkin bilgileri paylaşmaları, kendi öğrenmelerini değerlendirebilmeleri ve yalnız olmadıklarını hemşirelerin bireysel ve mesleki kazanımlar elde etmeleri açısından önemlidir. Ayrıca hemşirelikte uzaktan eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında, hemşirelik mesleğine ilişkin uzman ve deneyimli kişilerin olması hemşirelerin öğrenmelerinde oldukça önemlidir. Öte yandan, hemşirelerin uzaktan eğitim ortamlarında sorunlarını, görüşlerini ya da gereksinimlerini ifade etmede kullandıkları terminolojiyi anlayabileceklerinden,

öğrenenler ve hemşire eğitimciler arasında anlaşılama sorunu da ortadan kalkabilir. Aynı zamanda bu eğitimciler, uzaktan eğitim ortamlarında öğrenme sorumluluğunu alan hemşirelere, gereksinim duyduklarında iyi bir rehber, kolaylaştırıcı olarak destek de olabilirler.

Hemşirelerin %83,7'si hemşirelik bilgi ve becerilerinin uzaktan eğitim ortamlarında uygulamaya ve görmeye dayalı etkinliklerle kazandırılabilirliğini ifade etmişlerdir. Bu bulgu, hemşirelik uygulamalarının gerçekleştirilebilmesi, becerilerinin kazandırılması için görmenin ve uygulamanın önemli olduğunu gösteren ve kaynaklarla da desteklenen hemşireliğin doğasını, önemini ve ilgili uygulamalarını yansıtan ve ilgili kaynaklarla da desteklenen gerçekçi bir bulgu olarak değerlendirilmiştir (Boz, 2008; Daugherty & Funke, 1998; Halter et al., 2006; McGreal et al., 2006; Yu & Yang, 2006). Bilindiği gibi uygulama, hemşire öğrenenlerin iyi bir gözlem yapıp yapmadığının ve gördüğü şeyleri bireysel ve mesleki yaşantısına dönüştürebilme becerisine sahip olup olmadığının bir göstergesidir. Bu bağlamda, hemşire öğrenenlere uzaktan eğitim ortamlarında gerçek uygulama görüntüleri, animasyonlar, görsel olarak zenginleştirilmiş yazılı metinler, örnek olaylar, konulara ilişkin hazırlanmış belgeseller sunularak, hemşire öğrenenlerin hemşireliğe ilişkin kuramsal bilgi ve becerileri kazanmaları sağlanmalıdır.

Hemşirelerin %83,8'inin hemşirelikteki tüm programların uzaktan eğitimle verilemeyeceğini ifade ettikleri bu bulgu, Farrell et al. (2007), Smith (2006), Roberts, Brannan ve White (2005), Avery et al. (2003) tarafından yapılan araştırmaların bulguları ile paralellik göstermektedir. Bu araştırmalarda hemşireler, hemşirelikte tüm eğitim programlarında değil lisansüstü programların, mezuniyet sonrası sürekli eğitim programlarının, sertifika programlarının, seminer çalışmalarının uzaktan eğitimle etkili ve verimli bir şekilde verilebileceği/uygulanabileceğini belirlemişlerdir. Uzaktan eğitimin hemşirelere kuramsal bilgilerin ve becerilerin kazandırılmasında katkı sağlayabileceğini gösteren bu bulgu, hemşireliğin kuramsal bilgi ve uygulama becerilerini içeren yapısını yansıtan ve ilgili kaynaklarla da desteklenen gerçekçi bir bulgu olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonuçları hemşirelerin uzaktan eğitimi öncelikle, çalışma saatleri/vardiyalı çalışma nedeniyle örgün eğitim programına devam edememesi, kendi öğrenme biçimine, öğrenme hızına uygun çalışma ortamı sağlaması nedeniyle tercih ettiklerini, hemşirelik bilgi ve becerilerinin uzaktan eğitimde uygulamaya ve görmeye dayalı etkinliklerle kazanabileceklerini, hemşirelikteki tüm programların uzaktan eğitimle verilemeyeceğini ifade ettiklerinin göstermiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Uzaktan eğitim programlarını planlayacak, düzenleyecek ve hazırlayacak olan öğretim elemanları tarafından hemşirelerin bireysel farklılıklarını ve beklentilerini göz önünde bulundurmaya yönelik araştırma ve analizlerin gerçekleştirilmesi,
- Hemşirelerin sürekli eğitim programları, lisansüstü programların, mezuniyet sonrası sürekli eğitim programlarının, sertifika programlarının, seminer çalışmalarının uzaktan eğitimle verilmesine yönelik çalışmaların başlatılması,
- Hemşirelerin etkili olmasını sağlamak amacıyla zengin ve alternatif öğrenme ortamlarının tasarlanması önerilmektedir.

Kaynakça

- Adams, A. & Timmis, F. (2006). Students views of integrating web-based learning technology into the nursing curriculum – a descriptive survey. *Nurse Education in Practice*, 6, 2-21.
- Armstrong, M.L., Gessner, B.A. & Cooper, S.S. (2000). Pots, pans, and pearls. the nursing professions rich history with distance education for a new century of nursing. *Journal of Continuing Education in Nursing*, 31, 63-70.
- Atack, L. (2003). Becoming a web-based learner: registered nurses' experiences. *Journal of Advanced Nursing*, 44 (3), 289-297.
- Atack, L. & Rankin, J. (2002). A descriptive study of registered nurses' experiences with web-based learning. *Journal of Advanced Nursing*, 40, 457-465.
- Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (ATAUZEM). <http://atauzem.atauni.edu.tr/programlar.aspx?program=1&sayfa=0> adresinden 18.02.2013 tarihinde alınmıştır.
- Avery, D.M., Ringdahl, D., Juve, C. & Plumbo, P. (2003). The transition to web based education: enhancing access to graduate education for women's health providers. *Journal of Midwifery and Women's Health*, 48, 418-425.
- Beldarrain, Y. (2006). Distance education trends: Integrating new technologies to foster student interaction and collaboration. *Distance Education*, 27 (2), 139-153.
- Blakeley, J.A. & Smith, C.J. (1999). Teaching community health nursing by distance methods: Development, process and evaluation. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 29 (4), 148-153.
- Boz, B. (2008). Çevrimiçi öğrenmede eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ve öğrenen görüşleri: Sağlık çalışanlarına ilişkin bir uygulama. Yüksek lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Boz, B. & Kurubacak, G. (2008). Hemşire öğrenenler için uzaktan eğitim tasarımı. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12 (3), 77-83.

- Carr, K.C. & Farley, C.L. (2003). Redesigning courses for the world wide web. *Journal of MidwiferyveWomen's Health*, 48, 407-417.
- Christianson, L., Teine, D. & Luft, P. (2002). Web-based teaching in undergraduate nursing programs. *Nurse Educators*, 27, 276-282.
- Daugherty, M. & Funke, B.L. (1998). University faculty and student perceptions of web-based instruction. *Journal of Distance Education*, 13, 1-39.
- Farrell, G., Cubit, K., Bobrowski, C. & Salmon, P. (2007). Using the www to teach undergraduate nurses clinical communication. *Nurse Education Today*, 27 (5), 427-435.
- Halter, J.M., Kleiner, C. & Hess, R.F. (2006). The experience of nursing students in an online doctoral program in nursing:A phenomenological study. *International Journal of Nursing Studies*, 43, 99-105.
- Hoeksel, R. & Moore, O.F. (1994). Clinical nursing education at a distance: Solving instructor intergetion problems. *Journal of Nursing Education*, 33, 178-180.
- Holly, C. (2009). The case for distance education in nursing. *Journal of Online Learning and Teaching*, 5 (3). http://jolt.merlot.org/vol5no3/holly_0909.htm. adresinden 10.01.2013 tarihinde alınmıştır.
- Mahoney, J., Marfurt, S., daCunha, M. & Engebretson, J. (2005). Design and evaluation of an online teaching strategy in an undergraduate psychiatric nursing course. *Archives of Psychiatric Nursing*, 19, 264-272.
- Mallow, G.E. & Fredricka, G. (1999). Technology-based nursing education overview and call for further dialogue. *Journal of Nursing Education*, 38, 248-251.
- McGreal, R., Davis, S., Murphy, T. & Smith, C. (2006). Skill enhancement for health: An evaluation of an online pilot teaching module on epidemiology. *Turkish Online Journal of Distance Education (TOJDE)*, 7, 41-48.
- Mollaoğlu, M. & Atalay, M. (1994). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi önlisans tamamlama programına devam eden hemşirelerin programa ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 1, 15-23.
- Moore, P. & Hart, L. (2004). Strategies for teaching nursing research online. *International Nursing Rewiev*, 51, 123-128.
- Özdamar, K. (2001). *SPSS ile biyoistatistik*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Robert, V.W., Brannan, J.D. & White, A. (2005). Outcomes-based research: Evaluating the effectiveness of an online nurse refresher course. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 36 (5), 200-204.
- Sit, J., Chung, J., Chow, M. & Wong, T. (2005). Experiences of online learning: students' perspective. *Nurse Education Today*, 25, 140-147.
- Şenyuva, E. & Taşocak, G. (2010). Hemşirelik eğitiminde web tabanlı uzaktan eğitim uygulaması: Hasta Eğitimi dersi örneği. *10th International Educational Technology Conference ve Exhibition'da Sunulmuş Bildiri*.
- Şenyuva, E. (2011). Trends towards distance education of nursing education in Turkey. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 12 (4), 147-156.
- Şenyuva, E. (2012). Nurses continuing education with the approach of distance education. *International Journal of Social Sciences & Interdisciplinary Research*, 1 (12), 47-56. www.indianresearchjournals.com. adresinden 13.02.2013 tarihinde alınmıştır.
- Taşocak, G. (2000). Eğitimde süreklilik. *I. Ulusal Klinisyen Hemşireler ve Ebeler Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri*.

- Taylor, J.H. (2003). Facilitating distance learning in nurse education. *Nurse Education in Practice*, 3, 23-29.
- T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, (2011). <http://www.saglik.gov.tr/TR/belge/1-16345/saglik-istatistikleri-yilligi-2011.html> adresinden 13.02.2013 tarihinde alınmıştır.
- Thurmond, V.A. & Wambach, K. (2004). Understanding interactions in distance education: A review of the literature. http://itdl.org/journal/Jan_04/Jan_04.pdf#page=17 adresinden 27.01.2013 tarihinde alınmıştır.
- Willmer, M. (2005). Promoting practical clinical management learning: The current situation about information and communications technology capability development in student nurses. *Journal of Nursing Management*, 13, 467-476.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yu, S. & Yang, K.F. (2006). Attitudes toward web-based distance learning among public health nurses in Taiwan: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 43, 767-774.

Özgeçmiş

Dr. Emine ŞENYUVA

1976 yılında İstanbul'da doğan Emine Şenyuva, 1997 yılında İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu'nda lisans eğitimini tamamladı. 2000 yılında "Yataklı Tedavi Kurumlarında Hasta Eğitimine Yönelik Hemşirelik Etkinlikleri" konulu yüksek lisans, 2007 yılında "Hemşirelik Eğitiminde Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Uygulaması: Hasta Eğitimi Dersi Örneği" konulu doktora tez çalışmasını tamamladı. Hemşirelik eğitimi ile ilgili konulardan özellikle uzaktan eğitim, web tabanlı uzaktan eğitim, bilgi ve iletişim teknolojileri, öğrenme/öğrenim ve bilgi kaynakları, hemşirelik felsefesi, sağlık/hasta eğitimi, hizmet içi eğitim, eğiticinin eğitimi ve hemşirelikte araştırma yöntemlerine yönelik konularla ilgilenmektedir. Türk Hemşireler Derneği, İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Mezunları Derneği, Türkiye Bilişim Derneği, Sağlık Bilişim Derneği ve Tıp Bilişimi Derneği üyesidir.

1999 yılında İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi'nde Araştırma Görevlisi olarak başladığını görevini halen sürdürmektedir.

PhD. Emine ŞENYUVA

Born in İstanbul in 1976, Emine Şenyuva completed her undergraduate study in İstanbul University Florence Nightingale High School of Nursing in 1997. She completed her post graduate titled "Nursing Activities Aimed at Patient Education in Inpatient Treatment Institutions" in 2000 and her doctoral thesis titled "Web-Based Distance Education Application in Nursing Education: A Sample of the Lesson of Patient Training" in 2007. Among the subjects regarding the nursing education, she has a special interest in distance education, web-based distance education, information and communication technologies, learning/education and information sources, philosophy of nursing, healthy/patient training, in-service education, education of trainer and research methods in nursing. She is a member of the Turkish Nurses Society, Association of İstanbul University Florence Nightingale High School of Nursing Graduates, Turkish Informatics Association, Health Informatics Association and Medical Informatics Association.

She sustains her service as a Research Assistant in İstanbul University Florence Nightingale Nursing Faculty, where she started in 1999.